

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Maria Jose Abarrategi Irasuegi

*Aramaio, Araba
(1936)*

Aurkibidea

Biografia

Gureia auzoko Jaurinagusi (Jaureginagusi) baserrian jaio zen. Ama auzoko Akixo baserrian jaio eta familiarekin Jaureginagusira bizitzera etorritakoa zen. Aita, berriz, Arrasateko Garagartza auzoko Bostarte baserrikoa. Sei seme-alaba izan zituzten. Auzoko eskolan ibili ondoren, 13 urterekin Bergarako Aranerreka auzoko Ubesarri baserrira joan zen neskame. Sei urte han eman eta gero Bergarako Otazua etxean jarraitu zuen neskame. Labe Garaietako ingeniari Don Jose Maria Agirreren etxean ere jardun zuen lanean bi urtez, eta baita Bergarako albaitariaren etxean ere. Gerora, neskame lanak utzi eta Aramaioko "Textil" lantegira joan zen urtebeterako. Arrasateko Elma lantegian beste zazpi urtez jardun eta gero, ezkondu egin zen, Bergarako Jose Maria Larrañagarekin. Bost seme-alaba dituzte. Bere ahizpa Rosaliarekin batera egin zitzaion elkarrizketa.

Zintak

ARA-112

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elortza, Kepa
- **Data:** 2010-05-19
- **Iraupena:** 101 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Txakur handi bat entregatu behar eskolan.

- **Erref:** ARA-112/004
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:04:30. **Bukatu:** 00:07:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Gureia auzoko eskolan ibili ziren biak. Etxeko lanetan lagundu behar izaten zuten, eta ez ziren beti joaten eskolara. Maistra eibartarra zen; erdalduna. Eskolan euskaraz hitz eginez gero, txakur handi bateko multa ordaindu behar izaten zuten. Ikasleek bata besteari pasatzen zioten txakur handia euskaraz eginez gero.</p>

Transkripzioa

-Eta zer kontaitten dostazue, eskolan nun ibili ziñain, hamen auzuen edo...?

-Mari Jose: Hamentxe, bertantxe, auzuan. Denborie zauenien, oseake, etxien lanik ez auenien, faten giñen eskola. Eta etxien lana zauenien, beti zauan lana, eta ba... eskola gutxi, justo-justo.

-Rosalia: Bapez eskolarik.

-Maixue nungua zan edo goguan daukatzue? Maixu, maistria edo...

-M.J.: Maistria, bat Eibarkua.

-R.: Bai, nik hasi eta akabau haretxeaz in neen-eta! Besteik ez neen ikusi.

-M.J.: Nik besteik ez naiz gogoratzen. Haura, eta gero beste bat be bai, baiña haren zerik ez daukat.

-Euskalduna zan eibartarroi?

-M.J.: Ez, ez, ez!! Jolin! Euskeraz ez auen eitten. Euskeraz eitten giñuenien, txakur haundixa kentzen uskun, multia. Eta klaro, etxien diruik ez auan eta ha zan larrittasuna! Zela, txakur haundixe zelan eruengo ete zan. Etxien ba, etxien esaten giñuen eta, ba, bueno, aittak edo amak beti emuten zuskuen eta eruen. Baiña nik haura ikusi neban kastigu bat bezela. Eske, kastigua zan, ahi está, besteik ez eukan zerik.

-Beste leku batzutan, Oñetin eta, egurra emuten euen, baiña...

-M.J.: Uf! Egurrakin ixilik itxiko dou /itxikou/.

-Osea ke umiek eskolaa fatie gura ez. Erderaz jakin ez eta euskeraz ein eta kriston palizak.

-M.J.: Klaro, hamen be hola...

-Hori txakur haundixena, zer itten otsuen, euskeraz itten zebeu bakoitzien ala euskeraz itten bazeuein hurrengo egunien...

-M.J.: Azkenengoko momentuan, igual baten batek etorri eta "hi, borragomia badaukak, badaukan edo badaukotzu", eta ba "bai!", igual konturatu barik, eta "aiba txakur haundixe".

-R.: Etxera eruteko txakur haundixa...

-A txakur haundixena, zera, pasaitten...?

-R.: Pasau eitten zan.

-M.J.: Klaro! Klaro!

-R.: Eskolan bertan itten auenien pasau itten zan.

-M.J.: Klaro.

-Nere ama, enkanbio, Arantzazuko fraidiekin ikasi eben harek, eta haik, ziritxo bat emuten otsan, maistruek emuten otsan euskeraz itten auen lehenenguari ziritxo bat, egurrezko ziritxo bat, eta harek, zeueik txakur haundixena itten zauiena, holaxe pasaitten. Baiña haik azkenengo eguna, osea, eskolako, eguneko eskolak akabetan zirenian, makillie eukenak, zirixe eukenak palizia.

-M.J.: De todas formas, dana zan egurra ta!

2. Aitarekin etxean asko ikasitakoak

- **Erref:** ARA-112/005
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:07:03. **Bukatu:** 00:08:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Eskolako kontuak. Liburu batzuk eskolan ematen zizkieten, eta beste batzuk erosi egin behar izaten zituzten. Etxean dirua falta izaten zen, eta liburu gabe ibiltzen ziren. Eskolan, arbela ematen zien. Mari Jose eta Rosaliaren aita eskolan ibilia zen, eta etxean asko irakasten zien.

Transkripzioa

-Eta ze ikasi zeuein edo zeueik zelan ikasten zeuein edo, liburuak eta nundik... etxetik erueten zeuein?

-Mari Jose: Ez, bertan. Batzuk bertan emuten zuskuen eta beste batzuk etxetik, etxien erosita erueten zeuan. Baiña klaro, pasatzen zana, etxien ez auen diruik liburuak erosteko eta, ba...

-Liburu barik?

-M.J.: Liburu barik.

-Kuadernuak eta lapitzak eta?

-M.J.: Ba, horreik, batzuk emuten zien eskolan eta beste batzuk etxetik eruenda.

-Rosalia: Eskolan pizarrie.

-M.J.: Hoixe!

-R.: Borrau eta... pizarrie.

-M.J.: Besteik ez auen zerik.

-Eta zuek zelan ikasten zeuein numeruek eta. Abakuekin edo buruz edo zelan?

-M.J.: Buruz be bai eta, bestela, hola marra batzuk eindda eta, ba holako zerak.

-R.: Guk geurien aittak eskola asko euken eta asko erakusten uskun etxien. Baiñe eskolan ikessitte bapez iguel e!

-M.J.: Etxien aittak bai, amak ez. Amak ez eukan eskolaik. Baiña aittak bai, aitta...

-Bizkaitarrak orduan...

-M.J.: Bai, harek eskola ona zeukan. Garagartzan ikesi zeban harek, eta ez dakit zenbat diploma eta emundakua, hartutakua zan eta... berak...

3. Bergarako Ugesarrira neskame

- **Erref:** ARA-112/007
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:09:19. **Bukatu:** 00:10:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Eskola bukatu eta Bergarako Ugesarri baserrira neskame joan zen Mari Jose.

Ugesarri Harane auzoan dago. Baserriko familiari buruz hitz egiten du. Umezain lanak egiten zituen.

4. Ugesarriko soldata eta propinak

- **Erref:** ARA-112/009
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:10:43. **Bukatu:** 00:12:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu
- Lanbideak » Neskameak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:

Ugesarri baserrian etxeko moduan egon zen Mari Jose. Urtean, 1.000 pezeta irabazten zituen; jantziak ere bertan ematen zizkien. Irabazitako dirua amari entregatu behar izaten zion. Esnea partitzen ibiltzen zenean, propina jaso ohi zuen batzuetan. Etxeko semeetako batek ere propina ematen zion. Propinetako dirua beretzat gordetzen zuen. Diru hori bere gastuetarako erabiltzen zuen: "pernamentea" egiteko...

5. Neskame lanak

- **Erref:** ARA-112/010
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:12:10. **Bukatu:** 00:13:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:

13 urte zituela joan zen Bergarako Ugesarri baserrira neskame. Baserri horretan, ganadu asko zuten. Ganajatekoak eramatea, umeak zaintzea, etxeko garbitasuna egitea... ziren bere eginkizunak. Etxeko andreak asko laguntzen zion. Ugesarri baserrian etxeko moduan egon zen; sei urte egin zituen han. Behin umeak hasi zirenean, kalera jaitsi zen beste lantoki batera.

6. Otazuara, umezain

- **Erref:** ARA-112/011
- **Iraupena:** 0:02:54. **Hasi:** 00:13:23. **Bukatu:** 00:16:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:

Ugesarri baserritik kaleko Otazua jauregira joan zen lanera. Otazuako familiari buruz hitz egiten du. Laneko gorabeherak kontatzen ditu. Lau ume zaintzen zituen. Etxe horretan gosea pasa zuen. Sei hilabete egin zituen han lanean.

7. Don Jose Maria Agirreanean dontzeila

- **Erref:** ARA-112/012
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:16:17. **Bukatu:** 00:19:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

<p>Otazuako lana utzi eta etxera bueltan izeba eta amarekin, don Jose Maria Agirrearenean "errekadista" ibiltzen zen gizon batekin topo egin eta Mari Josek berarekin joan behar zuela esan zien (ezin lanari ezetz esan). Etxe horretan lan asko egin behar izaten zuen, baina nagusia ona zuen. Maria Jose mahaiak zerbitzatzen ibili zen; dontzeila. Don Jose Maria Agirre 'Altos Hornos'eko ingeniaria zen. Bi urte egin zituen han lanean.</p>

8. Guztira, 11 urte neskame

- **Erref:** ARA-112/013
- **Iraupena:** 0:00:26. **Hasi:** 00:19:25. **Bukatu:** 00:19:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Don Jose Maria Agirrearenean bi urte dontzeila egin eta gero, albatariarenean beste bi urte egin zituen lanean. Guztira, 11 urte eman zituen neskame lanetan.

9. Aramaioko eta Arrasateko lantegietan, ezkondu arte

- **Erref:** ARA-112/014
- **Iraupena:** 0:00:23. **Hasi:** 00:19:51. **Bukatu:** 00:20:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debagoieneko lantegiak

Laburpena:

Bergaran 11 urtean neskame ibili eta gero, Aramaiora bueltatu zen gurasoenera. Aramaion, herriko ehun lantegian hasi zen lanean gurasoen bidez. Ehun lantegian urtebete egin zuen; Arrasateko Elma lantegira joan zen gero. Elman zazpi urte egin zituen lanean; ezkondu zen arte.

10. Umetatik etxeko lanetan lagun behar

- **Erref:** ARA-112/017
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:23:02. **Bukatu:** 00:24:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artoa
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Etxeko lanetan lagundu behar izaten zuen. Aitak irakatsi zion dakien eskola apurra. Garitan ordaintzen zuten errenta; etxerako ez zitzairen garirik geratzen. Artoa joan ohi zuten; arto zopak, morokila... Errazionamenduko ogi beltza ere jaten zuten.

11. Abadeak "palo"

- **Erref:** ARA-112/019
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:24:49. **Bukatu:** 00:26:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Dotrina kontuak. Berandu joanez gero, abadeak jo egiten zituen, eta horregatik askotan ez ziren joaten. Gurasoei esan egiten zien ez baziren joaten. Abadea Aramaiokoa zen.

12. Abadeak panderoa kendu nahi gurasoei

- **Erref:** ARA-112/021
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:27:48. **Bukatu:** 00:29:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Abadeak herritarrekin zer harreman zuen kontatzen dute. Mari Jose Rosaliaren gurasoak Aldeko baserriko ganbaran panderoa jo eta dantzari aritzen ziren. Abadeak hori jakin zuenean panderoa kendu nahi izan zien. Abadeak bereizketak egiten omen zituen herritarren artean.

13. Anega bat gari eta gurdikada egur abadeari

- **Erref:** ARA-112/022
- **Iraupena:** 0:03:46. **Hasi:** 00:29:06. **Bukatu:** 00:32:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Errezoak egiteagatik abadeari anega bat gari entregatu behar izaten zitzaion. Gero, abadeak saldu egiten omen zuen garia. Baserriar asko jateko gabe geratzen zen. Udan, San Estebanetarako, bi oilasko eman behar izaten zizkioten. Gurdikada bat egur ere eramane behar izaten zioten; pago-egurra

edo egur ona izan behar zuen. Auzokoak joan behar izaten ziren abadearen egurra txikitzen; umeak, berriz, ganbarara jaso behar izaten zuten egur. Gero, umeei merienda ematen zien; batzuei hobe besteei baino.

14. Ordu biko sermoiak

- **Erref:** ARA-112/024
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:33:33. **Bukatu:** 00:35:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Abadea jende gaztea, bikoteak... zelatatzen ibiltzen zen. Bi neskek abadeari adarra jotzeko, burla egiteko... egindakoa kontatzen dute. Sermoiak bi ordukoak izaten ziren. Abade gogorra zen.

15. Abadea, auzoko agintari

- **Erref:** ARA-112/027
- **Iraupena:** 0:00:33. **Hasi:** 00:37:37. **Bukatu:** 00:38:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Lehen, auzo bakoitzean abade bat zegoen. Abade bakoitzak bere "amakasa" (serora) izaten zuen, eta auzoak berak gobernatzen zituen. Ortuko lanak auzoak egiten zizkion.</p>

16. Garizuman, txirikolan

- **Erref:** ARA-112/028
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:38:10. **Bukatu:** 00:39:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Eskola denborako jolasak. Garizuman, txirikolan jolasten zuten goiko kaminoan. Harrapaka, pote-poteka... egiten zuten jolas. Denbora gutxi izaten zuten jolasera.

17. Behi-esnea, diru-iturri

- **Erref:** ARA-112/029
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:39:00. **Bukatu:** 00:39:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Ganadu asko zuten baserrian. 12-14 behi izaten zituzten kortan. Esnea saltzen hasi zirenean, hasi ziren aurrera egiten; diru-iturria baitzen. Esnea kalera eramaten zuten, esnezalearengana.

18. Esnezalearekin gorabeherak

- **Erref:** ARA-112/031
- **Iraupena:** 0:04:48. **Hasi:** 00:39:57. **Bukatu:** 00:44:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Mari Jose Aramaioko fabrika lanean hasi zenean, baserrietik lantegira bidean esnea uzten zuen esnezalearenean. Esnea jasotzen zuen emakumearekin izandako gorabeherak kontatzen ditu.

19. Senargaia nola ezagutu

- **Erref:** ARA-112/035
- **Iraupena:** 0:00:47. **Hasi:** 00:47:15. **Bukatu:** 00:48:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Senarra nola ezagutu zuten. Rosaliak txiki-txikitatik ezagutzen zuen gero senarra izan zuen. Mari Josek, berriz, erromerian ezagutu zuen.

20. Antzuolako erromeriara

- **Erref:** ARA-112/036
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:48:02. **Bukatu:** 00:49:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Erronomia kontuak. Mari Jose Bergarako baserrian neskame egon zen denboran Antzuolako lagunak zituen, eta hara joaten zen erromeriara.

21. Erronomia joan aurretik baserriko lanak egin behar

- **Erref:** ARA-112/038
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:49:58. **Bukatu:** 00:51:30

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

Rosalía Aramaíoko erromería joaten zen. Oinez egiten zuen baserritik kalera eta kaletik baserrirako joan-etorria. Gauetan, hamarretarako etxean egon behar izaten zuen. San Martín jaietan erromería joan aurretik oloa ebakitzen aritu zirenekoa kontatzen dute.

22. Segan, txikitatik

- **Erref:** ARA-112/039
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:51:30. **Bukatu:** 00:52:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:

Rosalía txikitatik aritu izan da segan. Garia segarekin nola mozten zen kontatzen dute. Aita hil ondoren, utzi egin zioten garia egiteari.

23. Gari-jotzeari buruzko kontuak

- **Erref:** ARA-112/040
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:52:40. **Bukatu:** 00:54:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Baserría » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

<p>Gari-jotzeari buruz hitz egiten dute. Makinaz, "matxakadoraz", jotzen zuten garia. Makina baino lehenago, trailuarekin jotzen zuten garia larrainean. Auzoko beste baserri batzuetan nola egiten zuten kontatzen dute: behorarekin, lastoa bereizteko makina...</p>

24. Arto pillo artean, arrosarioa errezatzen

- **Erref:** ARA-112/042
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:55:55. **Bukatu:** 00:56:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Egun osoan lanean aritu, eta gauean, etxeratutakoak, arrosarioa errezatu behar izaten zuten arto-zuriketan egiten zuten bitartean. Amak errezatu ohi zuen. 15 misterioiko arrosarioa errezatzen zuten.

25. Auzolanak eta laguntza

- **Erref:** ARA-112/043
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:56:46. **Bukatu:** 00:59:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

<p>Neska koskorrak zirela, auzoko bizilagun batzuen etxera joaten ziren arto-zuriketan laguntzera. Gari-lanak egiteko auzoko batzuk elkartzen ziren. Auzolanak egiteko etxean mutilik ez zenez, Bergarako lehengusu bat joaten zen beraien etxera. Rosalia birritan joana da auzolanetara.</p>

26. Ehun-lantegiko lanak

- **Erref:** ARA-112/054
- **Iraupena:** 0:03:25. **Hasi:** 01:17:08. **Bukatu:** 01:20:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Arabako lantegiak » Arabako Mendialdeko lantegiak

Laburpena:

Mari Jose Aramaioko ehun-lantegian aritu zen lanean. Zer lan egiten zituen azaltzen du. 15-20 lagun inguruk egiten zuten lan ehun-lantegian.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-04-13

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com